

հին գիրք մըն ալ ձեռք կը բերուի օր մը :

Ա. — Առաջին հայ զպրոցը հաստատուած է Շասգոմք կամ Շաղազոմք զաւառին համանուն ասանին մէջ, որ նոյն զաւառին կեդրոնն էր. «Մերոպայ կաջեայ յանապատ և ի հոգանաւոր տեղին որ Շասգոմքն անուանին», ինչպէս կ'ըսէ Մ. Խորենացի :

Այս «հոմանաւոր» վայրը այժմ կը համապատասխանէ Սպերի(=Խափր) փոս Էրզնէէնի բլուր ըստած տեղին, ուր իրենց նախնական կրթութիւնը ասին առաջին հայ թարգմանիչները :

Բ. — Առաջին հայ տպագրիչը, ինչպէս գիտենք, Յակոբ անուանով մէկն էր որ ինքզինք կը կոչէր «Մէղապարտ Յակոբ» : Ասիկա՞ ժամանակին սովորութեան համեմատ՝ իր տպած զրգերուն վրայ իրեն յատուկ մասնաւոր նշան զրած է, իբրև տպարանիչ : Այս տպարանիչը հետեւեայն է .

ներէն կրկնորդը՝ 1. «Յակոբ» անունին լատինական ձեւն է — Iacobus, իսկ երրորդը՝ Ն. իր մականունն է — Zanni կամ Zoanna — Յովաննէսեան : Հիմայ կը մնայ ստալին տառը՝ D. զոր ամենայն զիրութեամբ կրնանք լուծել եթէ նկատի առնենք թէ մեր մէջ բոլոր արձանագրութիւններն ու կնիքներն իսկ Աստուծոյ անուանով կը սկսէին ժամանակ մը, մասնաւոր որ ինքզինքը «Մէղապարտ» կոչող ստատածալտայ Յակոբ՝ չլիտի զնէր իր անունը առանց Աստուծոյ անունը գնելու. ուստի՝ D. պէտք է նշանակէ Deus = Աստուած, և կամ թէ Dei servus = Աստուծոյ ծառայ, որով՝ կ'ուսենանք. — «Աստուծոյ ծառայ Յակոբ Յովաննէսեան, Հայ» :

Կ. Յ. ԲԱՄԱՄԱՋԻԱՆ
(Բախաւր)

Արդ, ի՞նչ է այս անեղծուածը, ի՞նչ կը նշանակեն բոլորակին մէջ զրուած չորս լատին տառերը :

1400 թուականէն մինչև 1500-ի վերջերք զանազան տեղեր, մասնաւոր վերնախկ տպուած զրգերու տպարանիչները քննելով սա եզրակացութեան յանգած եմ, թէ այս չորս տառերն վերջինը՝ տպագրիչին ո՛ր տեղացի ըլլաւ ցոյց կուտայ, իսկ անկէ առջինները՝ տպագրիչին անունն ու մականունը, հետեւաբար «Մէղապարտ» Յակոբին տպարանիչին չորս տառերէն վերջինը՝ A. կը նշանակէ թէ ինքը «Հայաստանցի» կամ «Հայ» (Armenius) էր : Նախորդ երեք տա-

ԵՐԿՈՒ ԽՆԳԻՐՆԵՐ

Երկու կարեւոր խնդիրներ կը նետաքերեն մեզ այսօր .

Ա. Թէ ո՞ր էր առաջին հայ զրպրոցը, երբ հայ գրերու վերջնական յարգարումը կամ ձեւակերպումը կատարուեցաւ :

Բ. Թէ ո՞վ էր առաջին հայ տպագրիչը, որ անեղծուածային նշանով մը կը հրատարակէր բերես առաջին հայ գիրքը : Կ'ըսեմ բերես, որովհետև կարելի է որ ասկէ աւելի